

KAKO EFIKASNO POSTUPATI U DA'WI - POZIVANJU ISLAMU

Dr. Sulejman TOPOLJAK

U ovoj studiji nije mi cilj da govorim o da'wi sa islamskog pravnog stanovišta, niti o važnosti i značaju da'we za očuvanje i širenje islama, niti o velikim nagradama koje čekaju daije i na ovom i na budućem svijetu. Glavni cilj ovoga rada biće da da nekoliko preporuka i da skrene na neke propuste i omaške koje se dešavaju ili koje se svjesno ili nesvjesno čine prilikom vršenja ove najčasnije dužnosti na ovom svijetu. Nije mi namjera da bilo koga optužim, napadnem, omalovažim ili neki drugi dunjalučki prolazni cilj. Sve što će se reći u ovom radu je samo iz čiste namjere, u ime Allaha, a iz velike brige za islamom i želje da on dopre svugdje dokle dopire noć i dan, te da ga prihvati što više ljudi da bi se spasili i osigurali sebi vječnost i sreću na oba svijeta. A Allah najbolje zna svačije namjere.

Islam je jedina vjera koja je upućena cijelom čovječanstvu, ljudima i džinima. Prema tome, Poslanik, koji je donio tu vjeru, Poslanik je cijelog čovječanstva. To znači da su islam i njegov Poslanik poslani cijelom čovječanstvu. U mnogo ajeta se jasno i nedvosmisleno kaže da je Poslanik, a.s., poslan cijelom čovječanstvu, iz čega se razumije da

je i islam poslan svim ljudima. Zadatak Poslanika je upravo bilo poslanstvo i misija po uputama Allaha, dž.š. Nakon Poslanika dužnost širenja i dostavljanja ove vjere na sebe su preuzeli muslimani sve do Sudnjeg dana, i ako ne izvrše taj emanet biće odgovorni i pitani za njegovo neizvršenje. Odavde se onda može nazrijeti velika važnost i odgovornost ove dužnosti, tj. da'we. Vjera islam, kojoj se poziva čovječanstvo, ima određene, načelne metode koje su univerzalne, prihvatljive, primjenljive i djelotvorne sve do Sudnjeg dana. Stoga i onaj koji poziva islamu mora se držati načela i metoda koje je odredio Allah, dž.š., i Njegov Poslanik da bi se ostvario uspjeh.

Vjera je, kako kaže Poslanik, a.s.: "Savjet Allahu, Njegovu Poslaniku, Njegovoj knjizi, islamskim vladarima i običnom svijetu" i "Vjernik je vjerniku ogledalo". Življenje i preporučivanje istine i strpljenja donosi sreću ovoga i spas budućeg svijeta.

Za ove preporuke ne tražim nikakav dunjalučki interes ili materijalnu korist. Želim samo da ukažem na putokaze koji će nam pokazivati cilj i poticati nas ustrajnosti do ostvarenja cilja, koja je na tom putu neophodna. Od važnih putokaza su:

Poštovanje stručnosti (*tehasusa*)

Onaj koji korača ili se sprema da krene ovim putem mora se naučiti, kako bi mogao da stigne do cilja, obaveznosti poštovanja stručnosti svakog posla, zanimanja i nauke. Svaka nauka ima svoje stručnjake i eksperte koji se konsultuju o problemima iz te oblasti i gdje nije dopušteno konsultovanje eksperata iz nekih drugih oblasti. Tako, npr., nije dopušteno nekom inženjeru da daje savjete iz medicine, niti je dopušteno nekom ljekaru da dijeli pravne savjete, pa čak mu nije dopušteno da daje medicinske preporuke iz oblasti u kojoj nije stručan. Npr. nećemo konsultovati jednog ginekologa o bolestima srca ili jetre. Također i u islamu važi ovo pravilo pa zato islamske nauke ne smiju biti jedina slobodna paša na kojoj je svakome dopušteno napasati stada, određivati granice i izdavati fetve i savjete.

Mnogi će se, možda, suprotstaviti ovoj postavci i opravdati je time što će reći da islam nije vlasništvo nikoga, ni uleme, ni vladara, ni obična svijeta, nego je on vjera upućena svakome i zato svako ima pravo da je tumači i da govori o njoj onako kako on to shvata i razumije. Pogotovo kad se zna da u islamu nema, niti islam poznaje stalež svećenstva, tj. klera. Tačno je da islam ne poznaje kler, ali on poznaje, priznaje i zahtijeva da se osposobe i specijalizuju učenjaci iz raznih oblasti islamske nauke koji će pravilno tumačiti Allahovu vjeru i propagirati je cijelom svijetu onako kako to Allah i Njegov Poslanik žele. Tu postavku potvrđuje i to što svako u islamu ne može biti mudžtehid, nego se mudžtehidom smatra samo onaj koji ispuni određene uvijete i dostigne određeni stepen obrazovanja iz raznih oblasti islamskih nauka.

Možemo čak sigurno tvrditi da islam podstiče određene ljude koji imaju smisla za naukom i zadužuje ih da se specijaliziraju u nauci i znanju kako bi mogli podučavati svoj narod. Allah, dž.š., u Kur'anu veli:

Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potruđi da se upute u vjerske znanosti i neka opominju svoj narod kad im se vrate. (Et-Tevbe, 122.)

Također, mnogi ajeti nam naređuju da konsultujemo i pitamo upućene u razne nauke općenito a islamske posebno, iz čega se razumije da je dužnost islamskog Ummeta da školuje

stručan kadar iz raznih oblasti kako bi mogli izvršiti ovu Allahovu naredbu. Jer, kako i koga ćemo pitati ako u našem društvu i zajednici ne postoje učenjaci i stručnjaci koje trebamo konsultovati? Sljedeći ajet nam to naređuje:

Pitajte upućene ako vi ne znate. (El-Enbija, 7.)

I niko te neće obavijestiti kao Onaj koji zna. (Fatir 14.)

I upitaj o Njemu onoga koji zna. (El-Furkan, 59.)

A da se oni s tim obrate Poslaniku i učenjacima, saznali bi od njih ono što žele saznati. (En-Nisa, 83.)

Poslanik, a.s., u jednom podužem hadisu veli: "Ubili su ga, Allah ih ubio, zašto nisu pitali kada nisu znali, jer lijek neznanju je pitanje."

Pored ovolikog insistiranja na obaveznosti poštovanja stručnosti, specijalizacije i konsultovanja onih koji su dostojni toga, naći ćemo među nama mnoge koji ne poznaju izraz - ne znam - i koji odgovaraju automatski na svako pitanje koje im se postavi iz oblasti islamskih nauka. Izdaju fetve i za najpreciznija pitanja u vjeri, a da za to ne posjeduju ni najminimalnije uvjete. Lahko sebi daju pravo da izdaju fetve i da bivaju istovremeno muftije. Takvi se ne libe reći da se ne slažu sa većinom uleme i da je svako drugi osim njih pogriješio. Oni svoje stavove opravdavaju time da oni nisu mukallidi, već mudžtehidi, jer vrata idžtihada su otvorena. Tvrdnje su djelimično ispravne. Zna se ko može biti mudžtehidom. Moramo priznati da je ovo jedna veoma opasna pojava koja je danas zahvatila cijeli islamski svijet, tj. zahvatila njegovo polje da'we. Ovakvi sličie onima koji su pročitali jednu stranicu jedne ogromne knjige i na osnovu te pročitane stranice misle da su shvatili poruku knjige. Smatram da nije dopušteno da se bavi da'wom onaj ko ne zna fikh i bonton da'we. Takav može više naštetiti da'wi nego joj koristiti, jer u islamu je zabranjeno sve u čemu ima više štete nego koristi.

Takvim bih preporučio da pogledaju kako je naš selefu-s-salih imao odnos i kako se odnosio prema ustanovi fetve. Neki od selefa su zamjerali svojim savremenici za njihovu smjelost i toliku odvažnost prilikom izdavanja fetvi, prigovarajući im riječima: "Neki od njih izdaju fetvu i za takva pitanja koja kada bi bila postavljena Omeru sazvao bi radi toga i sakupio sve ashabe učesnike Bedra." Od njih se, također, prenosi da su rekli: "Najsmjeliji za fetvu, najsmjeliji je da skoči u vatru." Četverica pravednih halifa, i pored toga što su posjedovali toliko znanje,

sazivali bi ashabe učenjake i prvake da bi se s njima konsultovali i da bi saznali njihovo mišljenje, uvijek kada bi se suočili sa teškim i zamršenim pitanjima i tako bi nastajao konsenzus ashaba. Mnogi od ashaba ne bi željeli izdavati fetve na pitanja nego bi ih prosljeđivali drugima ili bi govorili da ne znaju odgovor na postavljeno pitanje. Utbe bin Muslim veli: "Družio sam se sa Ibn Omerom trideset i četiri mjeseca, i najčešće kada bi bio upitan o nečemu odgovarao bi da ne zna." Ibn Ebi Lejla veli: "Doživio sam sto dvadeset ashaba ensarija pa kada bi neki od njih bio upitan o nekom pitanju, prosljeđivao bi ga drugom i tako redom sve dok se opet ne bi vratilo prvom. Svaki bi od njih kada bi trebao citirati neki hadis ili kada bi bio upitan o nekom pitanju, volio da to uradi neko drugi umjesto njega." Ata bin Saib veli: "Doživio sam i takve, kada bi neko od njih bio upitan o nečemu i počeo odgovarati na postavljeno pitanje, tresao bi se od straha."

Ako pogledamo kakav je odnos tabiina bio prema instituciji fetve, vidjećemo da se on nije mnogo razlikovao od odnosa ashaba. Tako se prenosi da je najučeniji i najznaniji od njih, Seid bin Musejeb, kada bi izdavao fetve govorio: "Bože, spasi me i spasi ih od mene." Imami mezheba ne bi se nimalo libili reći da ne znaju ako nešto ne bi znali. Po tome se naročito isticao Malik. Prenosi se od njega da je rekao: "Ko bude upitan o nekom pitanju, on bi trebao prije nego što odgovori da se sjeti i zastane pred Džennetom i Džehennemom, da se zapita kakav će njegov završetak biti na drugom svijetu i da tek onda odgovori na postavljeno pitanje." Ibn Kasim, učenik Malikov, veli: "Čuo sam Malika da je rekao: 'Ja razmišljam o jednom pitanju više od deset godina i sve do sada nisam ga odgonetnuo.'" Ibn Ebi Hassan veli: "Malik je bio upitan o dvadeset i dva pitanja, odgovorio je samo na dva poslije dugog ponavljanja riječi 'La havle vela kuvvete illa billah.'"

Ovo nikako ne znači da je svakom zabranjeno baviti se naukom. Bavljenje naukom je fard, i to se traži od muslimana od bešike do kabura. Ali takvi moraju znati da oni ma koliko učili a uvijek će biti potrebni stručnjacima šerijatskih nauka, jer te nauke imaju svoju terminologiju, metodologiju, svoje tajne, temelje i sekundarne stvari, koje oni nisu upoznali niti im vrijeme, situacija i uvjeti to dopuštaju. Također, moraju se osuditi postupci onih koji napuštaju razne fakultete da bi se posvetili

da'wi ili da bi studirali šerijatski fakultet, bez obzira što su neki bili na pragu diplome i nakon što su bili najbolji studenti dotičnog fakulteta. Ovakvi trebaju znati da je studiranje svih korisnih nauka sa nijetom da se pomogne ljudima uopće, a muslimanima posebno, u ime Allaha, fard kifaje, te da se time stječe visoka deredža i nagrada od Allaha, dž.š.

Zato svaki musliman koji uči nauke pod gore spomenutim uvjetima imat će nagradu kao i onaj koji je u džihadu, jer će se tinta uleme na Sudnjem danu mjeriti sa krvlju šehida. Takvi isto moraju znati da će naša borba u budućnosti sa sljedbenicima neistine uveliko zavisiti i od toga koliko ćemo im se biti spremni suprotstaviti na raznim poljima tehnološkim, tehničkim i naučnim sredstvima. Kako ćemo to postići ako budemo svi učili Šerijat i svi budemo šejhovi. To možemo i argumentovati praksom Božijeg Poslanika, jer kada je on poslan Mekkelijama, oni su se tada bavili raznim zanimanjima i poslovima. Ja ne poznajem predaju u kojoj stoji da je Poslanik, a.s., tražio od nekog ashaba da ostavi svoje zanimanje i da se posveti da'wi osim ako je posao kojim se bavio islamski bio nelegalan ili je dotični ashab bio potreban za neku drugu funkciju od općeg interesa i za koju je bio naročito sposoban.

Znanje treba uzimati od onih koji su pobožni, učeni i umjereni

Ako svaka nauka ima svoje stručnjake i specijaliste i ako taj zakon vrijedi i za islamske nauke i ako nam je Allah naredio da ga poštujemo, onda bi oni koji idu ovim putem i koji se pripremaju da njime kroče trebali gledati od koga će uzeti vjeru, tj. znanje, jer su vjera i znanje emaneti a znamo da svako nije povjerljiv i da se svakom ne može povjeriti emanet niti se od svakog može preuzeti emanet. Upravo što su neki ljudi slabići pa se povedu za raznim iskušenjima i pokleknu pred raznim požudama i pohlepama. Posmatrajući i proučavajući vjerske tekstove koji govore o tome može se zaključiti i preporučiti daijama da vjeru i islamsko znanje uzimaju od ljudi koji su uspjeli kod sebe spojiti pobožnost, znanje i umjerenost.

Osnova islamske nauke je Kur'an i hadis. Međutim da bi se ta dva izvora pravilno shvatila neophodno je i nužno obratiti se na tefsire, komentare hadisa, na fikh islamskih pravnika, tj.

na intelektualne produkte onih koji su se služili tim izvorima, postavili temelje islamskim naukama, na osnovu njih izveli pravila i ostavili nam neprocjenjivo bogatstvo, koji može zanemariti samo onaj koji je neznalica ili koji je umišljen i ohol.

Zato ko sebe smatra znalcom Kur'ana i hadisa a u isto vrijeme optužuje, napada i potvara islamsku ulemu nije dostojan, tj. nije povjerljiv da se od njega uzme vjera i islamska nauka. Isto tako, ko direktno uzima znanje od uleme ili iz mezheba, zapostavlja jući kur'anske i hadiske tekstove, takav je zapostavio temelje vjere i izvore Šerijata, tj. islamskog prava. Postoje oni koji se specijalizuju u nekim naukama koje nisu direktno povezane sa Kur'anom i hadisom kao što su: historija, filozofija, sociologija ili tesavvuf itd. Mora nam biti jasno da takvi nisu kvalifikovani da izdaju fetve i da se od njih uzimaju šerijatske ili islamske znanosti.

Treba zapamtiti da se znanje ne uzima od učenjaka čija su djela oprečna njegovu govoru. Pod tim podrazumijevamo pobožnost koja se mora naći kod onoga koji poziva ovoj vjeri. Temelj te pobožnosti je strah od Allaha, dž.š., koji je plod znanja. Uzvišeni veli:

A Allaha se boje od robova Njegovih - učeni. (Fatir, 28.)

Ovaj strah i bogobožnost kod alima je regulator koji ga sprečava da nešto kaže o Allahu ili Njegovoj vjeri što ne zna ili u što nije siguran, da svoje znanje stavi u službu nekog nevjerničkog - nasilničkog sistema ili vlasti i tako proda svoju vjeru za tuđi dunjaluk.

Pod umjerenosti koju smo spomenuli misli se na umjerenost koja je odlika islama i njegovih sljedbenika. Mora se priznati da smo u današnje vrijeme u cijelom islamskom svijetu iskušani sa dvije vrste ljudi koji sebe smatraju učenjacima. To su oni koji pretjeruju u vjeri i oni koji omalovažavaju vjeru, tj. ekstremi i anarhisti, kao što veli Hasan el-Basri: "Ova vjera će se izgubiti između ekstrema i anarhista." Tako ćemo vidjeti da neki od ovakve uleme skoro sve zabranjuje, dok ćemo na drugoj strani vidjeti neke druge koji skoro sve dopuštaju. Vidjet ćemo da neki smatraju da je vadžib slijediti određen mezheb i u isto vrijeme zatvaraju vrata idžtihada kao što ćemo na drugoj strani vidjeti one koji ne priznaju mezhebe i apsolutno ne uvažavaju to intelektualno blago koje smo naslijedili. Vidjećemo i formaliste i bukvaliste koji se zado-

ljavaju formom ne obazirući se na suštinu, bit i šerijatske nakane. Vidjet ćemo, također, i one koji su pretvorili vjerske tekstove u tijesto i oblikuju ga kako to odgovara njihovim interesima ili interesima onih koje su sebi za božanstvo mimo Alaha uzeli.

Od ovakvih daija ne smije se uzeti vjera niti znanje, nego će tražiti od učenjaka koji idu srednjim putem između puteva ekstrema i anarhista. Potražiće ulemu koja je spojila razum i takvaluk, koja je uskladila stvarnost i vjerske norme i koja razlikuje obične od nužnih situacija, posebno od običnih ljudi itd. Imam Sufjan Sevri je rekao: "Znanje je olakšica od pouzdanog i povjerljivog, jer otežati i zagorčati zna svako."

Olakšavajte a ne otežavajte

Treći putokaz na putu da'we je da se olakšava ljudima općenito a običnom svijetu posebno. Nema ničega lošeg u tome da musliman u nekom ili nekim pitanjima slijedi ono što je sigurnije i teže. Međutim, ako bude stalno ostavljao olakšice i slijedio ono što je teže onda će islam postati vjerom poteškoća a Allah želi ljudima od Svoje vjere da im bude lahka i prihvatljiva.

Onaj ko posmatra pažljivo kur'anske i hadiske tekstove i praksu ashaba zapazit će da svi zajedno pozivaju olakšanje, uklanjanje poteškoća a udaljavanje od ekstremizma i otežavanja. Navest ćemo nekoliko ajeta koji jasno upućuju na to:

Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate. (El-Bekare, 185.)

Allah ne želi da vam pričini poteškoće. (El-Maide, 6.)

Allah želi da vam olakša - a čovjek je stvoren kao nejak o biće. (En-Nisa, 28.)

Također, postoje mnogobrojni hadisi koji podstiču na olakšanje i udaljavanje od žestine i pretjeranosti. Navest ćemo neke:

Prenosi Ibn Abbas da je Poslanik, a.s., rekao: "Čuvajte se pretjeranosti u vjeri, jer oni koji su bili prije vas propali su zbog toga." Ahmed, Nesai, Ibn Madže i Hakim sa vjerodostojnom predajom.

Od Ebi Hurejre se prenosi da se neki beduin pomokrio u džamiji, pa su ljudi krenuli prema njemu da ga kazne za to. Poslanik, a.s., rekao im je: "Ostavite ga, i prospite vodu na mjesto gdje je mokrio, jer vi ste poslani da olakšavate a ne da otežavate." (Buhari)

Također, Poslanik, a.s., kad god je bio u mogućnosti da bira od dvije stvari izabrao bi lakšu ako nije bila zabranjena. (Muttefekun alejhi) Jednom prilikom je rekao Muazu kad je oduljio učenje u namazu dok je bio imam: "Zar ti dovodiš ljude u iskušenje, Muaz?!" To je ponovio tri puta.

To znači da strogost prema ljudima i stalno traženje od njih da rade ono teže za njih je fitna i stavljanje u kušnju. Iz ovoga primjera možemo izvesti zaključak da je dopušteno čovjeku da bude strog prema sebi tražeći ono što je savršenije i potpunije, ali mu nije dopušteno da to traži od običnog svijeta, jer će ih tako svjesno ili nesvjesno rastjerati od vjere i dovesti u iskušenje. Radi toga bi Poslanik, a.s., kada bi sam klanjao imao najduži namaz, a kada bi klanjao ashabima imao najkraći namaz. On je tu praksu naredio i onima koji će doći poslije njega ovim riječima: "Kada neko od vas bude klanjao ljudima neka skрати, a kada bude klanjao sam neka odulji koliko hoće." (Muttefekun alejhi.)

Iz svega što smo naveli o ovom putokazu vidimo da je olakšanje uvijek potrebno, poželjno i naredeno u islamu, a posebno danas, kada su vjera i iman kod ljudi slabi, kada je materijalizam zavladao svijetom, kada je nemoral toliko raširen i skoro postao normalan da se smatra osnovom ljudskog života a moral izuzetkom, i kada je vjeru postalo teško držati kao žeravicu u ruci.

Sve ove stvari traže i zahtijevaju olakšice i olakšanja. Zbog toga su islamski pravnici za ovakve situacije u kojima se danas nalazimo i njima slične donijeli slijedeća pravila: "Poteškoća priziva olakšanje. Stvar kada postane nesnosnom zahtijeva iznalaženje prinudnih rješenja i kada zlo zavlada onda ono biva uzrokom olakšanja."

Pozivaj mudrošću i na najljepši način

Oni koji kroče ovim putem ili koji se pripremaju da krenu njime moraju da upoznaju, razumiju i zapamte ovaj znak na putu da'we koji od njih zahtijeva da slijede kur'anski program i metode da'we definisane u ajetima sure En-Nahl, gdje Allah, dž.š., naređuje daijama da slijede u svom radu slijedeća sredstva i metode:

Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i sa njima na najljepši način raspravljaj. (En-Nahl, 125.)

Ako pažljivo proučimo ovaj ajet vidjet ćemo da on ne upućuje na lijepu raspravu nego traži najljepšu, što znači, ako postoje dva načina raspravljanja - jedan je lijep a drugi ljepši - vadžib je daiji da upotrijebi ljepši način ne bi li privukao otudena srca i udaljene duše. Tako, npr.; ako sa nekim raspravljamo prvo moramo da iznađemo da li među nama postoje neke zajedničke tačke na kojima bi se mogli složiti pa da sa tih zajedničkih tačaka krenemo dalje ne bi li se složili i na onim stvarima u kojima se prije nismo slagali. Ovo je upravo kur'anski način raspravljanja.

I sa sljedbenicima Knjige raspravljaj na najljepši način, ne sa onima koji su nepravedni, i reci: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što se objavljuje vama, a naš Bog i vaš Bog jeste - jedan, i mi se Njemu pokoravamo." (El-Ankebut, 46.)

Ako se ovako traži od muslimana da poziva i raspravlja sa nemuslimanom, kako tek treba da se raspravlja sa onim koji je musliman, s kojim nas veže vjersko bratstvo?!

Neki ne prave razliku u dostavljanju istine mudrošću i grubošću, iako među njima nema povezanosti. Mudar i uspješan daija je onaj koji drugome dostavi istinu na najblaži i najljepši način a da pri tome ne zapostavi ni najmanji dio istine. Stvarnost nam govori da grub i nepromišljen način prilikom da'we uništava i zasjenjuje lijep sadržaj onoga čemu se poziva. Zato su neki učenjaci rekli: "Ko traži da se radi doro neka to radi na lijep i prihvatljiv način." Imam Gazali u poglavlju o naređivanju dobra i sprečavanja zla u svom poznatom djelu - *Ihju* veli: "Naređivati dobro može samo ko je blag u onome što naređuje, blag u onome što zabranjuje, obazriv u onome što naređuje, obazriv u onome što zabranjuje, fakih u onome što naređuje i fakih u onome što zabranjuje." Dalje Gazali navodi da je neki čovjek ušao kod halife Me'muna grubo, neuljudno i neobazrivo od njega tražeći da radi dobro i da se kloni zla ne znajući da svako mjesto i situacija mora imati obraćanje i govor koji mu odgovara. Me'mun je na to rekao: "O ti, budi blag u svom nastupu, jer je uistinu Allah poslao onoga koji je bolji od tebe onome koji je gori od mene, poslao je Musaa i Haruna, koji su bolji od tebe, Faraonu, koji je gori od mene, i naredio im ovo:

Idite Faraonu, on se doista osilio, pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojavao. (Taha, 43.)

Ko proučava Poslanikov metod da'we zapazit će da je on prezirao grubost, osornost i neuljudnost u da'wi. To nam i sam Kur'an potvrđuje i veli:

Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima, a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. (Alu Imran, 159.)

Židov koji ga je pozdravio sa riječima - Es-samu alejkum - što znači - Neka je propast nad tobom - Poslanik mu je samo blago rekao: "Neka je i nad tobom." Međutim Aiša mu je žestoko i osorno odgovorila, našto je Poslanik, a.s., rekao: "Allah, zaista, voli blagost u svakoj stvari." (Muttefekun alejhi)

"Kome bude uskraćena blagost, uskraćeno mu je svako dobro." (Muslim)

"Allah je, doista, blag i voli blagost, i nagrađuje i daje za blagost više nego za grubost ili bilo šta drugo." (Muslim)

"Gdje god dođe blagost uljepša ga, a gdje god dođe grubost unakazi ga." (Muslim)

Ovo smatram dovoljnim dokazima onima koji su u da'wi uzeli grubost i osornost da se toga trebaju okaniti i umjesto grubosti prihvatiti blagost i razumijevanje.

Islamski bonton pozivanja i diskutovanja

Oni koji se bave ovim najčasnijim poslom moraju ako žele da im posao bude uspješan i plodotvoran naučiti, zapamtiti i poštivati ovaj znak na putu da'we. Ovaj znak sadrži nekoliko veoma važnih tačaka na koje ćemo ukratko ukazati.

Prva tačka: Poštivanje roditelja i rodbine

Prilikom pozivanja u islam mora se paziti na prava roditelja i rodbine. Ne smije se odnositi prema roditeljima, braći, sestrama i ostaloj rodbini sa grubošću i osornošću, pravdajući to da su oni zalutali i da su na stranputici. Da bi smo to argumentovali dovoljan nam je samo ovaj ajet:

A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnog smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se na ovom svijetu velikodušno ponašaj. (Lukman, 15.)

Poznato je da nema većeg grijeha od širka, ali i pored toga Allah nam nije rekao da ih opsujemo, izgrdimo i da ih napustimo, nego nam je rekao ako dođemo u takvo iskušenje da im se ne pokorimo u

tim nagovaranjima, ali i pored toga nam Allah naređuje da ih poštujemo i da se prema njima velikodušno i blagonaklono odnosimo.

Također, ko je od vas čitao dijalog Ibrahima, a.s., sa svojim ocem, koji je naveden u Kur'anu, vidio je i zapazio kakav odnos i poštovanje treba biti od strane djece prema roditeljima kada ih pozivaju Allahovoj vjeri, pa čak i kada su roditelji mušrici. Kakav tek odnos i poštovanje treba biti od strane djece prema roditeljima koji su muslimani pa makar bili i grješnici.

Druga tačka: Poštivanje starijih

Ovo se pravo mora poštovati i paziti na njega prilikom pozivanja islamu. Prema starijim se ne smijemo ponašati i obraćati kao i prema ostalima smatrajući da su u islamu svi isti. Nema sumnje u to da je ovako shvatanje jednakosti u islamu pogrešno. Pod ravnopravnosti u islamu se misli na ravnopravnost u ljudskom odlikovanju i općim pravima. Međutim, ova ravnopravnost ne isključuje postojanje posebnih prava koja treba poštovati i uvažavati, kao što su rodbinska, bračna, komšijska i dr. Islamski bonton je da mlađi poštuje starijeg, a stariji da bude samilostan prema mlađim. Poslanik, a.s., veli: "Nije od nas ko nije samilostan prema našim mlađim i ko ne poštuje naše starije." (Ahmed)

Treća tačka: Poštovanje onih koji su nas pretekli i dali veliki doprinos da'we

Onaj ko je imao velike zasluge na ovom polju i koji je uložio veliki trud u podučavanju ljudi islamu i dobru bio je iskušavan na ovom putu. Taj trud i iskušenje ne smiju se zaboraviti, omalovažiti ili zaniijekati. Pogledajmo Poslanikov, a.s., odnos prema Hatibu bin Ebi Beltau, koji je napisao pismo Kurejšijama u Mekki u kojem ih obavještava o Poslanikovim pripremama za osvojenje Mekke, što je Poslanik, a.s., držao u strogoj tajnosti. Taj Hatibov postupak nagnao je Omera, r.a., da zatraži od Poslanika, a.s., da odsiječe vrat tom munafiku, našto je Poslanik, a.s., rekao: "Što znaš, možda je Allah, dž.š., pogledao na učesnike Bedra i rekao: "Radite šta hoćete, sve sam vam oprostio." Znači, rano učestvovanje u Bici na Bedru, borbi koja je rastavila istinu od neistine, nagnalo je Poslanika, a.s., da primi njegovo opravdanje, i da kaže o svim učesnicima Bedra ovo što je rekao.

Dajino življenje sa običnim svijetom obavezuje ga na suosjećanje

Onaj ko se bavi da'wom mora naučiti razumjeti i primjenjivati i ovaj putokaz na putu da'we, koji od daija traži da siđu iz idealnog svijeta u stvarni svijet i da sa ljudima proživljavaju i suosjećaju njihove probleme. Zato uspješan daija mora aktivno učestvovati u rješavanju problema običnog svijeta, mora učestvovati u podučavanju nepismenih, u liječenju oboljelih, u pomoći siromašnim, u vraćanju dugova zaduženih, u opominjanju grješnih, u otkrivanju munafika, u pomaganju obespravljenih da dođu do svojih prava koja su im oduzeta. Bilo bi korisno da se u svakom gradu i selu uspostave razne sekcije koje bi se bavile spomenutim i sličnim aktivnostima. Tako bi, npr., trebalo osnovati sekciju za: opismenjavanje, sakupljanje pomoći i njenu raspodjelu, sekciju za pomoć bolesnim, iznemoglim i siromašnim, sekciju za borbu protiv štetnih i neislamskih običaja itd. Možemo uzeti pouku od raznih kršćanskih i dr. udruženja koja su u tome veoma uporna i aktivna među muslimanskim masama. Znači, ne smijemo se zatvarati u sebe a narod ostavljati da luta sam, da podnosi svoje ne-daće i probleme, a da mi živimo u idealima i mašti kritikujući te mase kako neće da se opamete. Ne smijemo dopustiti neprijateljima islama da im islamske mase postanu žrtvom i lahkim plijenom. Svako djelo koje se uradi u ime Allaha a u kojem je opći interes za zajednicu, društvo i pojedinca i koje se ne suprotstavlja načelima islamskog učenja u islamu smatra se dobrim djelom. Mnogobrojni su hadisi koji govore šta se sve u islamu smatra dobrim djelom. Islam smatra dobrim djelom: uklanjanje s puta onoga što smeta, pomaganje slabih i nemoćnih, traženje da se radi dobro a sprečava zlo itd.

Moramo znati da da'wa nije samo održati predavanje, ljude direktno pozvati u islam ili nešto napisati. Smatram da je mnogo važnija, djelotvornija i uspješnija da'wa briga o problemima muslimana i rad na njihovu rješavanju. Time se postiže njihovo povjerenje i bliskost, a kad se to postigne ostalo postaje lakše i drugorazredno. Muslimanu je naređeno da radi dobro kao što mu je naređeno da čini sedždu i rukju. Allah, dž.š., veli:

O vjernici, molitvu obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite. (El-Hadždž, 77.)

Sedmi putokaz na putu da'we je imati lijepo mišljenje o ljudima

Ovaj putokaz od daija traži da skinu sa svojih očiju crne naočale kada budu gledali ljude, da vjeruju da kod Allahovih robova još uvijek ima dobra, da imaju lijepo mišljenje o njima, da znaju da su u islamu svi ljudi nevini i čisti od bilo kakve potvore sve dok se ne ustanovi suprotno tome i da stanja i pozicije muslimana treba tumačiti na najljepši način.

Da bi se to moglo ostvariti predlažu se tri stvari:

Prva: Odnositi se prema ljudima shodno onome što oni jesu. Shvatiti da su oni ljudi a ne meleki sa krilima. Kada pogriješe prihvatiti da svi ljudi griješe i da je i njihov praotac pogriješio.

A Ademu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio. (Ta-ha, 115.)

Nije čudno da ljudi zaborave i pogriješe, da pokleknu i da se ponovo dignu. Na nama je da im otvorimo vrata nade u Allahovu milost i oprost uporedo ih opominjući Allahovom kaznom i njenom žestinom. Pravi je daija onaj koji ne dovede ljude u situaciju da izgube nadu u Allahovu milost, niti da steknu osjećaj sigurnosti od Allahove kazne. Allah, dž.š., veli:

Reci: "O robovi moji koji ste se prema meni ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv." (Ez-Zumer, 53.)

Pogledajte kako se Allah obraća i kako poziva Svoje robove - O robovi Moji - i kako im širom otvara vrata oprosta za sve grijehe.

Druga: Naređeno nam je da sudimo ljudima prema njihovim vanjskim postupcima, a da Allahu ostavimo njihove tajne i intime života. Ko god izgovori - LA ILAHE ILLELLAH - on postaje musliman i mora mu se suditi po vanjskim postupcima i manifestovanju islama a njegovo srce i ono šta je u njemu ostaje između njega i Allaha koji će svakom suditi na dan kada će se otkriti svačije tajne i kada se ništa neće moći sakriti. Poslanik, a.s., rekao je: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne reknu *la ilahe illellah*, pa kada to reknu njihovi životi i imeci postaju zaštićeni, osim ako to bude pravda zahtijevala, a za ostale njihove stvari će ih Allah obračunati."

Zbog toga se Poslanik, a.s., odnosio prema munaficima kao da su muslimani, iako je znao da u svojim srcima skrivaju nevjerstvo. Kada su mu neki ashabi predložili da ih poubija, odgovorio im je: "Bojim se da neće ljudi pričati kako Muhammed ubija svoje drugove."

Treća: Moramo vjerovati da svako onaj koji vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika u sebi ima hajra, iako je vanjštinom utonuo u grijeh. Grijesi, ma kakvi bili, istina je, štete iman-u vjerovanju i umanjuju ga, ali ga potpuno ne anuliraju iz srca, osim ako neko radi grijeh smatrajući ih dopuštenim, ismijava se s njima ili ih radi iz prkosa prema Allahu. U našem odnosu prema muslimanima kao i u svim ostalim stvarima uzor nam treba biti Poslanik, a.s. On se prema njima odnosio na najblaži način i ničiji grijeh ga nije spriječio da otvori svoje srce prema njemu. Poslanik, a.s., gledao je na grješnike kao što ljekar gleda na bolesnike, a nije gledao na njih kao što policajac gleda na kriminalce.

Neki je mladić došao Poslaniku, a.s., tražeći od njega dozvolu da čini zinaluk. Kada su to ashabi čuli, htjeli su da ga tuku zbog te njegove tolike komotnosti i bezobzornosti prema Poslaniku, a.s. Međutim Poslanik, a.s., ponio se prema tom mladiću na sasvim drugi način, i zatražio da mu se taj mladić približi. Kada mu se približio, upitao ga je: "Da li bi volio da ti to majka radi?" "Ne bi", odgovorio je mladić. I tako ga je Poslanik, a.s., pitao za kćerku, sestru i tetke, a mladić je na sve negativno odgovarao. Poslanik ga je poučio da to niko od ljudi ne bi volio svojim najbližima. I na kraju Poslanik, a.s., uputio je Allahu dovu da očisti srce ovog mladića, da mu oprost i grijeh i da ga sačuva od zinaluka.

Poslanik, a.s., ponio se prema mladiću na ovakav način, jer je imao lijepo mišljenje o njemu i vjerovao da je u njemu skriveno dobro. Zato je diskutovao s njim sve dok ga nije uvjerio da je zinaluk nešto odvratno i nedostojno ljudima.

Sličan odnos vidimo u slučaju Gamidije, koja je učinila zinaluk, a bila je udata. Od zinaluka je

ostala u drugom stanju. Nakon toga je došla Poslaniku, a.s., da nad njom izvrši kaznu kamenovanja. Uporna je bila u tome sve dok Poslanik nije naredio da se to učini. Prilikom izvršenja kazne njena krv je poprskala Halida, pa ju je opsovao. Tada mu je Poslanik, a.s., rekao: "Psuješ je Halide? Tako mi Allaha, toliko se je pokajala, da kad bi se njena tevba podijelila na sedamdeset kuća u Medini bila bi im dovoljna." (Muslim)

Taj očinski odnos prema grješnicima vidimo i u slučaju ashaba koji je bio iskušan alkoholom. Dovođen je Poslaniku nekoliko puta zbog opijanja. Poslanik, a.s., bi ga kažnjavao, on bi ponovo klonuo pred nagonima, vraćao se alkoholu, opijao se i ponovo bivao dovođen Poslaniku. Jednog dana kada su ga doveli, neki ashabi su rekli: "Šta mu je, Allah ga prokleo, kako se samo često dovodi zbog toga?!" Kad je to Poslanik, a.s., čuo nije mogao prešutiti proklinjanje muslimana, pa im je rekao: "Ne proklinjite ga, on, uistinu, voli Allaha i Njegova Poslanika." A u drugom rivajetu stoji: "Nemojte pomagati šejtanu protiv svoga brata."

Pogledajte veliko srce kako je prihvatilo ovog čovjeka i kako je zapazilo skriveno dobro u dubinama njegove duše, iako je to dobro bilo zamotano najvećim zlom. Pogledajte kako je veliko srce reklo za tog čovjeka da on voli Allaha i Njegova Poslanika i kako je zabranilo da se proklinje, jer se time stvara jaz između njega i vjernika čime se stvaraju uvjeti za šejtanski trijumf nad njima.

Ovo bi bili osnovni putokazi na putu da'we koje bi svaki dajja, danas, morao naučiti, razumjeti i primijeniti kako svojim postupcima ne bi pravio sudare, ometao saobraćaj i rušio više nego što bi gradio.

Molim Uzvišenog da nam omogući da ove upute usvojimo, da slijedimo metode Njegova Poslanika prilikom prezentovanja i propagiranja Njegove vjere, kojom nas je odlikovao, i da nas učini dosljednim sljedbenicima, misionarima i čuvarima Njegove vjere islama.

Summary

THE INSTRUCTIONS ON HOW TO EFFICIENTLY CARRY OUT THE DA'WA - A CALLING TO ISLAM

Dr. Sulejman Topoljak

This work deals with the common failures and errors usually made either consciously or unconsciously, while carrying out the calling to Islam. The author, thus, wishes to point out to the directives and the instructions as to how to avoid those common errors and carry out the da'wa correctly. Those directives and instructions, which induce the persistence necessary for that task, are as follows:

- to show respect towards the expert knowledge (*tahassusa*);
- to receive the knowledge from those who are pious, learned and moderate;
- to relive not impede;
- to call the people and converse with them in the best manner possible;
- to uphold the good manners while calling to Islam (a respect towards the parents and relatives, a respect towards the elders, a respect towards those who are advanced and who give a considerable contribution towards calling to Islam - *da'wa*);
- the one who calls to Islam (*daii*) should be aware of living in the reality with the common people feeling compassion for their problems;
- to have a generally nice opinion of the people (to relate to the people as people and not as the angels accepting the fact that people make errors, commit sins and are thus, sinners as their forefather were; the conduct of the Muslims is examined based on their actions and the external manifestation of the Islam - their heart and all that is hidden inside is known to them and Allah s.w.t.;
- to believe that each individual who believes in God and His Messenger holds the good inside - *khair* - goodness, though the outside might show differently).

موجز

كيف السبيل إلى أسلوب مثمر في الدعوة إلى الإسلام

سليمان توبولياك

في هذا المقال يلفت الكاتب الانتباه إلى الخلل والأخطاء التي ترتكب - بوعي أو بدون وعي - عند الدعوة إلى الإسلام. ويرغب الكاتب أن يشير إلى العلامات التي توضح كيفية الدعوة إلى الإسلام. وهذه العلامات تحفز على الثبات الذي يحتاجه الفرد على طريق الدعوة إلى الإسلام:

- التخصص؛
- أخذ العلم عن أهل العلم والتقوى والاعتدال؛
- التيسير عوضاً عن التعسير؛
- دعوة الناس وإرشادهم بالتي هي أحسن؛
- احترام آداب الدعوة إلى الإسلام (إحترام الوالدين والأقارب، توقير كبار السن، إحترام السابقين الذين قدموا الكثير في الدعوة إلى الإسلام)؛
- على الداعية أن يكون مدركاً للواقع الذي يعيشه مع الناس وأن يشاركهم قضاياهم ومشاكلهم؛
- حسن الظن بالناس (التعامل مع الناس بأنهم بشر وليسوا ملائكة، وتقبلهم بانهم خطأون، كما أخطأ أبوهام آدم عليه السلام؛ وبأن سلوك من يقول لا إله إلا الله يقاس بما تأتيه جوارحه من إظهار للإسلام، أما ما في قلبه فيبقى فيما بينه وبين الله سبحانه وتعالى؛ وعلى الداعية أن يؤمن بأن جميع من يؤمن بالله ورسوله يحمل في داخله خيراً، بالرغم من غوصه في المعاصي).